

ЛИЦА:

ДРАГИША ВАСИЋ (1885–1945)

адвокат, писац, академик, официр у резерви у ратовима Србије и Југославије (Први и Други балкански рат, Први и Други светски рат), Крлежин пријатељ

МИРОСЛАВ КРЛЕЖА (1893–1981)

писац, Драгишин пријатељ

НАТАША, НАТАЛИЈА СЕРГЕЈЕВНА АЛЕКСАНДРОВА (1902–1986)

Драгишина друга жена – преводилац; венчали су се 1924. године, добили ћерку Татјану 1925. године

БЕЛА (ЛЕПОСАВА) КРЛЕЖА (1896–1981)

рођена Кангрга, жена Мирослава Крлеже, глумица, венчали су се 1919. године

СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ (1869–1958)

професор, правник, историчар, академик, Драгишин пријатељ

НИКОЛИЋ, ДУШАН

адвокат, Драгишин вршњак и колега, ортак у адвокатској канцеларији, борац у ратовима Србије

НАНА – ХРИСТИНА ВАСИЋ (1857–1945)

мајка Драгише Васића

БРАНИСЛАВА (БРАНА, БРАНКА) (1914–2007)

Драгишина и Радојкина ћерка – као девојчица од 5–6 година, затим 14, 17 и 20 година)

МАКА, ЈЕЛЕНА РИБАРАЦ (1863 – ?)

Радојкина мајка, жена Стојана Рибарца

ТАЊА (1925–2013)

Драгишина и Наташина ћерка – као девојчица од 2–3 и 9 година

БАБУШКА(1873 – ?)

Нина Александровна Александрова, Наташина мајка пијанисткиња

РАДОЈКА (РИБАРАЦ) ВАСИЋ (1895–1917)

прва жена Драгише Васића, венчали се 1913, добили ћерку Браниславу августа 1914. – тек што је Драгиша отишао у рат; умрла је 1917. док је Драгиша био на Солунском фронту

СТОЈАН Д. ЈОВАНОВИЋ РИБАРАЦ (1855–1922)

Радојкин отац, адвокат (министар индустрије и трговине у југословенској влади 1918, 19. и 20; био министар правде у српској концентрационој влади Стојана Новаковића 1909)

СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ (1898–1960)

вајар, Драгишин пријатељ

МУСТАФА ГОЛУБИЋ (1891–1941)

српски официр, добровољац у Првом светском рату, комуниста, совјетски обавештајац, Драгишин пријатељ

СПАСОЈЕ СТЕЈИЋ (1904–1943)

радник, комуниста, борац у ратовима Србије, атентатор на регента 1921. године

МИЛОЈЕ ТОШИЋ

борац у ратовима Србије – наредник, осуђеник

ОСТАЛА ЛИЦА:

Француски командант, руски сликар РОЖДЕСТВЕНСКИ, ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ, руска ГЕНЕРАЛИЦА, њен СИН, њена ЋЕРКА, ГЂА ТОДОРОВИЋ, ГДИН ТОДОРОВИЋ, ПУКОВНИК на фронту, ПУКОВНИК у кабинету, ПУКОВНИК ЗГ (у Загребу), официри на војној вежди: ПОЉАК, ГОРТАН, ПУХЕС, ЖИКА – чувар канцеларије, ТРИША КАЦЛЕРОВИЋ, судије, СИМА МАРКОВИЋ, стражари, надзорник у затвору, приправници у адвокатској канцеларији, новинари листа „Прогрес“; секретар Војног кабинета у Солуну и др.

ПРОЛОГ – ШУМА – БОСНА – ПРОЛЕЋЕ 1945. ГОДИНЕ

НОЋ. МРАК.

ШУМА НЕГДЕ У БОСНИ (тада у саставу Независне државе Хрватске).

МАЊА ГРУПА ПРИПАДНИКА ЈЕДИНИЦА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ВОЈСКЕ У ОТАЏБИНИ ПРОБИЈА СЕ ПОЛАКО КРОЗ ШУМУ У СВОМ ПОВЛАЧЕЊУ ИЗ СРБИЈЕ У БОСНУ.

САМ КРАЈ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА.

МЕЂУ ЊИМА ЈЕ ДРАГИША ВАСИЋ (60) У НЕКОЈ КОМБИНАЦИЈИ УНИФОРМЕ И СЕЉАЧКОГ ОДЕЛА.

ЗА ЊИМА ИДЕ ПОТЕРА ПАРТИЗАНСКИХ ЈЕДИНИЦА, У СТОПУ ИХ ПРАТИ, ТАКОЂЕ ПОЛАКО, НЕЧУЈНО.

ИЗНЕНАДА, ЧЕТНИЦИ ЗАСТАНУ, ОСЛУШКУЈУ И УГЛЕДАЈУ ИСПРЕД ДЕО УСТАШКЕ ЗАСЕДЕ И НЕКОЛИКО НЕМАЧКИХ ВОЈНИКА С ЊИМА.

КРИЈУ СЕ ЈЕДНИ ОД ДРУГИХ.

УСТАШЕ ЗАПОЧНУ ПУЦЊАВУ.

ЧЕТНИЦИ ИЗ ЗАКЛОНА УЗВРАТЕ УСТАШАМА.

ПАРТИЗАНИ СЕ БРЖЕ ПРИКРАДАЈУ ЧЕТНИЦИМА КОЈИ СУ САДА ОПКОЉЕНИ.

КР: ДРАГИШИНЕ РУКЕ – ДРАГИША ПУНИ СВОЈ РЕВОЛВЕР.

1. СЦЕНА – ПРОСЛАВА ДРАГИШИНОГ ПОЛОЖЕНОГ АДВОКАТСКОГ ИСПИТА – КАФАНА „РУСКИ ЦАР“ – МАЈ 1912. ГОДИНЕ

ВЕЧЕ.

КАФАНА У БЕОГРАДУ, „РУСКИ ЦАР“. (Тада је кафана била у малој кући на истом месту – тек је 1923. подигнута нова грађевина на углу Кнез Михаилове и Обилићевог венца.)

МАЈ 1912. ГОДИНЕ.

МУЗИКА, ОРКЕСТАР НА ПОДИЈУМУ. ЗАВЕСЕ СПУШТЕНЕ, НЕГДЕ МАЛО РАЗМАКНУТЕ, НАПОЉУ МРАК.

ПРОСЛАВА ПОЛОЖЕНОГ АДВОКАТСКОГ ИСПИТА. СВИ СУ СВЕЧАНО ОДЕВЕНИ.

ДРАГИША ВАСИЋ (27) МЛАДИ АДВОКАТСКИ ПРИПРАВНИК, СА ДРУШТВОМ. ОТВАРА ФЛАШУ ШАМПАЊЦА. СИПА ДРУГОВИМА. ТУ СУ И ДЕВОЈКЕ. ТУ ЈЕ И РАДОЈКА (18). ДРУШТВО ЈЕ ВЕСЕЛО, ВЕЧЕ ЈЕ ПООДМАКЛО. ВЕЛИКА ГАЛАМА МЛАДИХ. ПИЈУ, ПУШЕ. ДВА-ТРИ ПАРА ИГРАЈУ.

ТУ ИМА И ДРУГИХ ГОСТИЈУ ОКОЛО ЗА СТОЛОВИМА, И СТАРИЈИХ.

НИКОЛИЋ (УСТАЈЕ, ДИЖЕ ЧАШУ, НАЗДРАВЉА):

За мога друга Драгишу Васића!...

МЛАДИЋ I (ДИЖЕ ЧАШУ, НАЗДРАВЉА, ВИДНО ПРИПИТ):

За малу Жану из Клермона!

НИКОЛИЋ (СТОЈИ СА УЗДИГНУТОМ ЧАШОМ, ДРУГОМ РУКОМ УТИШАВА ДРУШТВО):

... За мога друга и колегу Драгишу Васића у част положеног адвокатског испита! Честитам!... За нашег правозаступника и браниоца од свих неправди и недаћа, који ће са висина свога позива пледирати и бриљирати по судовима, самоуверено крстарећи кроз параграфе и зачкољице у замршеним и нерешивим парницама овога гуравог света и наше драге Србије!...

МЛАДИЋ II:

На латинском!... Дај здравицу на латинском!

МЛАДИЋИ НАСТАВЉАЈУ ДА ДОБАЦУЈУ ЈЕДАН ДРУГОМ.

МЛАДИЋ I:

Не!... Хоћемо на француском!... Зар те није стид што ти је онај политичар предавао кривично право?

МЛАДИЋ II:

И теби је предавао!... А који ти је бољи?

НИКОЛИЋ (СТОЈИ СА ЧАШОМ, ПОКУШАВА ДА НАСТАВИ, СВЕ ГЛАСНИЈЕ):

... За ученост и разум, једнакост и братство, за снагу воље и истрајност, за слободу... Liberté, fraternité, égalité!

МЛАДИЋ II:

Политика је глупа!... А пише ли теби мала Жана из Клермона?

МЛАДИЋ I:

Стигла млађа генерација!

НИКОЛИЋ (СТОЈИ СА ЧАШОМ, И НАДЈАЧАВА СЕ СА ДРУГОВИМА):

... и правду!... Станите!... У име разума, пре свега! За мога друга Драгишу, за његова уверења, за његов урођени таленат парничара...

МЛАДИЋ I:

... по цинцарској крви!

НИКОЛИЋ:

... за његову спремност за расправу, за надметање и доказивање...

МЛАДИЋ I:

И за кавгу!

НИКОЛИЋ:

... За сто двадесетог адвоката у нашој престоници!... За Драгишу, борца за...

МЛАДИЋ I:

... Француску револуцију!

МЛАДИЋ II:

Никола, тебе Жана још увек тражи по Паризу!

СТАРИЈИ ЧОВЕК (СА СТРАНЕ ЗА ДРУГИМ СТОЛОМ, УСТАНЕ, СКОЧИ):

Срам вас било! Док смо ми стари свом снагом подизали углед земље, ви сте га обарали! Чему сте се научили у тој Француској?

МЛАДИЋ I:

И зато ће земља да пропадне!

СТАРИЈИ ЧОВЕК (ПОСКОЧИ):

Зашто да пропадне?

НИКОЛИЋ СТОЈИ СА ЧАШОМ, ПРЕКИНУО ЈЕ СВОЈУ ЗДРАВИЦУ.

МЛАДИЋ I:

Зато што све иде наопако!

НИКОЛИЋ:

Молим вас, дозволите, нисам завршио здравицу!...

МЛАДИЋ II:

Само Жана божанствено пева „C'est la valse du brun“!... Свирајте!

СТАРИЈИ ЧОВЕК:

Ви млади само знате да рушите, ви сте изроди, ви не волите ову земљу!

МЛАДИЋ I:

Ко не воли ову земљу?!

МЛАДИЋИ УГЛАС (ТРУПКАЈУ НОГАМА О ПОД):

Доказа, доказа, дајте доказа!

СТАРИЈИ ЧОВЕК:

Ви сте срамота за ову земљу!

МЛАДИЋИ СЕ СМЕЈУ. НИКОЛИЋ СТОЈИ. СТАРИЈИ ЧОВЕК БЕСНО СЕДЕ И ОКРЕНЕ ИМ ЛЕЂА.

МЛАДИЋ I (СМЕЈЕ СЕ, НАЗДРАВЉА, ПИЈЕ, ИМА ОПАНКЕ НА НОГАМА):

Нека Бог чува Србију!

СВИ ГАЛАМЕ И ВИЧУ. НИКОЛИЋ МАШЕ РУКАМА ДА ИХ УЋУТКА.

ДРАГИША ГАСИ ЦИГАРЕТУ, УСТАЈЕ, УДАРА ВИЉУШКОМ ПО ЧАШИ.

ДРАГИША:

Мир у судници! (АПЛАУЗ) Захваљујем моме браниоцу Николићу!... (ОРКЕСТРУ И ДРУГОВИМА) Доста! Прекините, иначе ћу испразнити судницу!... Отворимо очи, погледајмо око себе шта је све и у ком року створено! Шта бисте ви хтели? Имануел Кант, наш узор, умро је 1804. године! А шта су тога дана представљали наши дедови? Шта су тада били наши дедови? Где смо били ми?... Хоћете на латинском?!

МЛАДИЋ II:

Пролеће је у Клермону!

СТАРИЈИ ЧОВЕК:

Ко сте ви, младићу?

МЛАДИЋ I:

Живела округла, мала, слатка Жана из Клермона!

ДРАГИША:

Драгиша Васић, адвокат!

МЛАДИЋИ ПОЧНУ ДА ПЕВАЈУ НЕКУ БЕЗОБРАЗНУ ФРАНЦУСКУ ПЕСМУ.

НИКОЛИЋ, КОЈИ СВЕ ВРЕМЕ СТОЈИ СА ЧАШОМ, НАЗДРАВИ ПРЕМА ДРАГИШИ, ИСПИЈЕ И СЕДНЕ.

ОРКЕСТАР НАСТАВИ ДА СВИРА.

ДРАГИША ИЗАЂЕ ИЗ РЕСТОРАНА У БАШТУ.

ПРЕТАПАЊЕ.

ДРАГИША ПУШИ ОСЛОЊЕН О ОГРАДУ БАШТЕ РЕСТОРАНА ИЛИ О СКЛОПЉЕНЕ СТОЛИЦЕ, У МРАКУ.

ЗА ЊИМ ИЗЛАЗИ РАДОЈКА, МЛАДА ДЕВОЈКА (18). СТАНЕ ПОРЕД ЊЕГА. У ЛАКОЈ ЛЕТЊОЈ ХАЉИНИ.

ОН СКИНЕ САКО, ОГРНЕ ЈЕ.

МЛАДИЋ I СА ЧАШОМ НАГЛО ОТВАРА ВРАТА И ИЗЛАЗИ У БАШТУ РЕСТОРАНА. НА СВЕЧАНО ГРАЂАНСКО ОДЕЛО НОСИ ОПАНКЕ УМЕСТО ЦИПЕЛА.

МЛАДИЋ I (ДРЖИ ВИСОКО ПОДИГНУТУ ЧАШУ):

У рат, у рат с Турцима, до краја, до ослобођења! Види ти њега! Нећемо у сватове, Васићу, него на Турке, за ослобођење, у славу! Неће те спасти министарска ћерка!

ДРАГИША:

Ни тебе опанак!

МЛАДИЋ I:

Хоће! (ПОКАЗУЈЕ ОПАНКЕ НА НОГАМА) Опанак ме је носио кроз универзитет, изнеће ме и из рата!... Сељак је извор славе и богатства наше нације, а не Робеспјер! Ни Волтер!...

РАДОЈКА (ДРАГИШИ):

И ви идете?

ДРАГИША:

Позван сам на вежбу. Ја сам резервни потпоручник, водник 2. батаљона 10. пешадијског пука. Знате, то је велика част!

РАДОЈКА:

Прошли сте обуку?

ДРАГИША:

Четрнаест месеци подофицирске школе.

РАДОЈКА:

Плашите ме.

ДРАГИША:

Биће то кратак рат да отерамо Турке.

РАДОЈКА:

Мој отац вас хвали. Каже: најбољи међу младим либералима.

ДРАГИША:

Стојан Рибарац је адвокат на кога се угледам!

РАДОЈКА:

Каже: Разум је добар јастук, али је закон још бољи.

ДРАГИША:

Држаћу се тога!

ДРАГИША ЗАГРЛИ РАДОЈКУ.

УЛИЦОМ ПОРЕД БАШТЕ РЕСТОРАНА, ДВОЈИЦА ЖАНДАРМА СПРОВОДЕ ВЕЗАНОГ МЛАДИЋА.

МЛАДИЋ I (СТОЈИ УЗ ОГРАДУ БАШТЕ И ДОВИКУЈЕ ОВИМА):

Ало, овамо! Ево ти овде правозаступника! Бранилац каквог нисмо имали! Такав ти треба! Ало!

ЖАНДАРМ:

Ђути, тамо! Ово је аустријски шпијун! Фриц! Нема њему одбране!

МЛАДИЋ КОГА СПРОВОДЕ ЈЕ МЛАДИ КРЛЕЖА, ОН ПОДИГНЕ ПОГЛЕД И СРЕТНЕ ПОГЛЕД МЛАДОГ ДРАГИШЕ.
ЖАНДАРМИ ОДУ СА СВОЈИМ УХАПШЕНИКОМ, А ДРАГИША УВОДИ РАДОЈКУ У РЕСТОРАН.

2. СЦЕНА – КАЛЕМЕГДАН – КРАЈ 1927. ГОДИНЕ

ДРАГИША (42) И СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ (58).

КРАЈ 1927. ГОДИНЕ. (После Драгишиног повратка из СССР-а.)

ЗИМА. ДАН. БЕОГРАД. КАЛЕМЕГДАН.

ЊИХ ДВОЈИЦА У ШЕТЊИ КАЛЕМЕГДАНОМ.

ОБОЈИЦА У КАПУТИМА, СА ШЕШИРИМА. ХЛАДНО ЈЕ. ДИЈАЛОГ У ХОДУ.

ДРАГИША:

... У мрклој ноћи, нисмо још ни крочили ногом на перон, на руску земљу, прилази нам он у суром шињелу скоро до земље: (ГОВОРИ НА РУСКОМ) „Капетан Црвене армије, гранични официр Смирнов!“ ... (НАСТАВЉА НА СРПСКОМ) На куку, с леве стране, виси му револвер. Срдачно нам стеже руке, узима исправе, пита: (НА РУСКОМ) „Јесу ли другови делегати?“ Не, новинари, кажемо. Партијски? Ванпартијски, кажемо. Немци? Не, Срби! – А он се озари!

СЛОБОДАН:

Ма немојте! Рибникар није био делегат?

ДРАГИША (ГОВОРИ НА РУСКОМ КАО ОФИЦИР СМИРНОВ):

„Срби? Тако? Врло ми је пријатно! Први пут к нама?“

СЛОБОДАН:

Али, млади Рибникар је комуниста!

ДРАГИША:

Од девет ујутро до девет увече бескрајна немирна црвена река радника, војника, комсомолаца хучала је као у поплави... Импресивно! Моћно!... Красноармеј-

ци на коњима који су услед магле и рефлектора изгледали као Донателови Гатамелати! Достојанствено! Величанствено!

СЛОБОДАН:

Каква част, Васићу, бити на прослави десетогодишњице Октобарске револуције! Овај Комитет за културну сарадњу са Совјетским Савезом који смо тек основали, ваша је заслуга. Уписаћете га у регистар Министарства унутрашњих послова?

ДРАГИША:

Уписао сам га.

СЛОБОДАН:

И није било сметњи иако немамо дипломатске односе?

ДРАГИША:

Не. Знате ли шта ме је извошчик на саоницама у Москви питао? Да ли мислим да су у јарму Јевреја!

СЛОБОДАН:

Ма немојте!

ДРАГИША:

И да ли знам која је разлика између Мојсија и Стаљина.

СЛОБОДАН:

Молим?

ДРАГИША:

Московљани се овако шале: Мојсије је извео Јевреје из Египта, а Стаљин из Централног комитета!

СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ ПРСНЕ У СМЕХ, ПА СЕ УОЗБИЉИ.

СЛОБОДАН:

Нису ваљда антисемити?

ДРАГИША:

Нису! Припадност нацији не утиче на њихово политичко мишљење.

3. СЦЕНА – ЗАГРЕБАЧКИ СТАН КРЛЕЖИНИХ – КРАЈ 1927. ГОДИНЕ

ЗАГРЕБАЧКИ СТАН МИРОСЛАВА КРЛЕЖЕ (наслеђен од тетке Пепе, Јосипе Хорват, заједно са бечким намештајем, у Куковићевој улици бр. 28; ту су становали од 1925. до 1935)

НОЋ.

КРЛЕЖА (34), ЗА ПИСАЊИМ СТОЛОМ У СВОЈОЈ РАДНОЈ СОБИ, ЗАВРШАВА ПИСАЊЕ, ГАСИ ЦИГАРЕТУ, ГРАБИ ИСПИСАНУ СТРАНИЦУ, УСТАЈЕ, ЖУРИ КРОЗ СТАН, УПАДА СА ПАПИРИМА У СПАВАЋУ СОБУ НАВУЧЕНИХ ТЕШКИХ ЗАВЕСА, ГДЕ ЊЕГОВА БЕЛА (31) СПАВА У БРАЧНОМ КРЕВЕТУ, БУДИ ЈЕ, БЛАГО, ПА ЈЕ ПОЉУБИ, ПА СНАЖНИЈЕ БУДИ. БЕЛА ПОЛАКО ОТВАРА ОЧИ.

КРЛЕЖА:

Бела, Бела, имам вијест за тебе: барун Ленбах се нетом устријелио!

БЕЛА:

Што?

КРЛЕЖА:

Барун Ленбах се малоприје устријелио!

БЕЛА СЕ БУДИ, ПОПРАВЉА КОСУ, СЕДА У КРЕВЕТУ, КРЛЕЖА ЈОЈ ДАЈЕ ПАПИР СА СВОЈОМ ДРАМОМ КОЈУ ПИШЕ („У агонији“), ОНА ПАЛИ ЛАМПУ ПОРЕД КРЕВЕТА, УЗИМА ТЕКСТ И ПОМНО ЧИТА. ОН ЈЕ ПОСМАТРА.

БЕЛА (ЧИТА ЗА СЕБЕ, ПА ПОЧНЕ ГЛАСНО):

... „Лаура: Ви бисте се устријелили? Мизеријо једна! Такве се мизерије не стријељају, драги мој! Комично!...“.

КРЛЕЖА (УЗИМА ПАПИР И НАСТАВИ ДА ЧИТА):

„Ленбах: Дакле, комично? Вама је то, дакле, комично? То је вама комедија? А ја ћу вама показати да то није комично!... ја ћу вам показати тко је мизерија... УЗЕО ЈЕ РЕВОЛВЕР, ОДАПЕО И СТРОПОШТАО СЕ...“

КРЛЕЖА СЕ БАЦИ НА КРЕВЕТ КАО МРТАВ. БЕЛА ГЛЕДА КРЛЕЖУ. КРЛЕЖА „ЛЕЖИ МРТАВ“. БЕЛА СЕ БАЦИ НА ЊЕГА И ПОЧНЕ ДА ГА ЉУБИ.

БЕЛА:

Успео си! Успео си! Не могу вјеровати, Мишко! Треба имати карактер да се човек устријели!

ЉУБЕ СЕ.

4. СЦЕНА – КАЛЕМЕГДАН – КРАЈ 1927. ГОДИНЕ

НАСТАВАК 2. СЦЕНЕ (ДРАГИША И СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ У ШЕТЊИ.)

СЛОБОДАН:

А самовар пева ли пева своју песму...!

ДРАГИША:

... али то више није онај самовар...

СЛОБОДАН:

Или то није она Русија?

ДРАГИША:

Русија јесте, али није она драж, ни оно спокојство из литературе, професоре! ... Као што сам пре свих ратова сањао о томе да у царском Скопљу, у Приштини или у Призрену, на некоме докату са видиком посматрам безбројна минарета и османлуке по авлијама – и испијам турску кафу... а кад сам то доживео...

СЛОБОДАН:

Све се променило! Само је онај виц исти: Један Рус – бомба, два Руса – револуција, три Руса – ништа! Један Србин – гусле, два Србина – браћа, три Србина – п... матерна! (СМЕЈЕ СЕ)

5. СЦЕНА – МОСКВА, СССР – СТАН РОЖДЕСТВЕНСКИХ – ЈЕСЕН–ЗИМА 1927. ГОДИНЕ

МОСКВА. ЈЕСЕН–ЗИМА 1927. ГОДИНЕ.

Драгиша Васић борави два месеца у СССР-у, на позив совјетских власти да присуствује прослави десетогодишњице Октобарске револуције (1917–1927).

ДРАГИША (42) И СРЕТЕН СТОЈАНОВИЋ (29), ВАЈАР, У СССР-У. У МОСКВИ, У СТАНУ СЛИКАРА РОЖДЕСТВЕНСКОГ, НА ЧАЈУ.

У КАПУТИМА, СТОЈЕ У ДНЕВНОЈ СОБИ САМИ. ДАН ЈЕ. ХЛАДНО ЈЕ.

СТАН СЕ НАЛАЗИ ПРЕКО ПУТА ХРАМА ХРИСТА СПАСИТЕЉА, НА ЧЕТВРТОМ СПРАТУ. ХРАМ СЕ ВИДИ С ПРОЗОРА ДНЕВНЕ СОБЕ. ПРОМИЧУ КРУПНЕ ПАХУЉЕ СНЕГА.

НА СТОЛУ РАДИ САМОВАР, ПУШИ СЕ. ШОЉЕ ЗА ЧАЈ СА ТАЦНАМА СУ ВЕЋ ПОСТАВЉЕНЕ. И ЧАШЕ СА СРЕБРНИМ ДРЖАЧИМА.

ГОСТИ САМИ У СОБИ, БЕЗ ДОМАЋИНА. НА КОМОДИ ЦРТЕЖИ И АКВАРЕЛИ КАО СТУДИЈЕ ЗА РАЗЛИЧИТЕ СЛИКАРСКЕ РАДОВЕ.

СРЕТЕН РАЗГЛЕДА ЦРТЕЖЕ. ДРАГИША ЗАГЛЕДА ВЕЛИКУ БИБЛИОТЕКУ.

НА ВРАТА ДНЕВНЕ СОБЕ УЛАЗИ СЛИКАР ВАСИЛИЈ ВАСИЉЕВИЧ РОЖДЕСТВЕНСКИ И ДРЖИ ВРАТА СВОЈОЈ ЖЕНИ, ГОСПОЋИ РОЖДЕСТВЕНСКИ, КОЈА УЛАЗИ НАСМЕЈАНА НОСЕЋИ ЧАЈНИК. ОБОЈЕ У ГУЊЕВИМА, ТОПЛО – НАТРОНТАНИ.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ (НА РУСКОМ):

Изволите, мили моји! Седите!

ДРАГИША (НА РУСКОМ):

Спасиба, мадам Рождественски!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Јелена Андрејевна... молим вас!

ДРАГИША:

... Јелена Андрејевна!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ СКИДА ПОКЛОПАЦ СА САМОВАРА И ПОСТАВЉА ГОРЕ, НА САМОВАР, ЧАЈНИК.

СЛИКАР:

Капите боље не скидајте! Слабо стојимо с огревом! Зашто сте тако дуго путовали од Павловског, то је свега 40 врста, истина, по снегу...?

СРЕТЕН:

Стари Семенов је мало залутао. Сатима смо јурили саоницама, грешили пут и враћали се.

СЛИКАР:

Па сте више и видели!

ДРАГИША:

Баш тако! Не знам да ли смо више цвокотали од узбуђења или од зиме!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ (ПОГЛЕДА МУ У ОБУЋУ):

Није ни чудо у тим калочнама! Даћемо вам ваљенке! Васја, молим те, донеси!

СЛИКАР РОЖДЕСТВЕНСКИ СКОЧИ И ИЗАЂЕ ИЗ СОБЕ.

ДРАГИША:

Не треба, хвала, Јелена Андрејевна!... Василије Васиљевичу, немојте!... Глава нам се избистрила и од зиме!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Ништа не одмара очи као наше пространство!... А те шнешуе скидајте!... Боже мој, шта мислите? Па, нисте у Паризу! Ово је Москва!

УЛАЗИ СЛИКАР И ДОНОСИ ВУНЕНЕ ЧИЗМЕ, ВАЉЕНКЕ, СТАВЉА ПОРЕД ВРАТА.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Биће вам добре! Величина одговара!

ДРАГИША:

Заиста не могу... хвала!...

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Без ваљенки нећете отићи!

СЛИКАР:

Сва та села, која сте видели около, живе од Москве.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Сви живимо од Москве и радимо за Москву, Васја!

СРЕТЕН:

Ви сте пијанисткиња, Јелена Андрејевна?

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

А, не! Васја се то само шали! Била сам... давно.

СЛИКАР:

А ви сте, изгледа, више од свега, одушевљени нашим театром, како чујем?

ДРАГИША:

Да! Јесам! Заиста, и срцем и душом!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Немојте заборавити да је театар код нас одувек био на највећој висини!

ГОСПОЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ СКИДА ЧАЈНИК СА САМОВАРА, УЗИМА ЈЕДНУ ПО ЈЕДНУ ШОЉИЦУ И ПРВО СИПА МАЛО КОНЦЕНТРАТА ЧАЈА ИЗ ЧАЈНИКА, А ЗАТИМ ПРИНОСИ ШОЉИЦУ САМОВАРУ, ПА СА СЛАВИНЕ САМОВАРА ДОЛИВА ТОПЛУ ВОДУ. ТАКО УСЛУЖИ СВАКОГА. ОНДА ИМ ДОДАЈЕ СВАКОМЕ ПО МАЛИ ПЛЕД ДА ПОКРИЈУ КОЛЕНА.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Шећер немамо, извините!

СРЕТЕН:

Василије Васиљевичу, зашто сте прешли са сезанизма на реализам?

СЕДЕ И ПИЈУ ЧАЈ. СЛИКАР СЕ СМЕШКА. НЕ ЗНА ШТА ДА ОДГОВОРИ.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Живот је то тражио, време је тражило!

СЛИКАР:

А заситио сам се пејзажа и мртвих природа!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Руски народ се данас диже на виши културни ниво. То није обичан реализам, то је херојски реализам!

СЛИКАР:

Французи се жале да им држава ништа не откупљује, па зависе од приватника, а код нас, држава не сматра уметност за луксуз! Комесаријат за војску наручио ми је дефиле Црвене Армије, видели сте оне скице.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

И исплатио три и по хиљаде рубаља!

СРЕТЕН:

Сада се тражи израз у великом и садржајном, у монументалном?

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Ви сте вајар, ваљда знате, Сретене Стојановићу?

СЛИКАР:

Знате, искрено да вам кажем, у Русији нам је то одувек тако.

ДРАГИША:

А како би другачије и могло да буде? Цитираћу Гогоља: (ГОВОРИ НА РУСКОМ) „Где би се родили дивови него у Русији, у којој једино имају где да се размахну! Где би се родиле велике идеје него у Русији која је бескрајна!“

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Браво! А где сте ви тако дивно научили руски, Васићу?

ДРАГИША:

Ожењен сам Рускињом, Јелена Андрејевна.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

А, тако! Ну, видите како је свет мали! Како јој је име?

ДРАГИША:

Наталија Сергејевна Александрова.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Где је одрасла?

ДРАГИША:

У Петрограду.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

А, тако! Питер!... Сада га зовемо Лењинград! Имате ли деце?

ДРАГИША:

Да. Татјана има две године, а Бранислава тринаест.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Посетићете њене?

ДРАГИША:

Да! Носим писма.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

За родитеље?

ДРАГИША:

Не. Мама је у Србији са нама, а генерал Александров је преминуо у Петрограду пре револуције.

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

А, тако! Емигранткиње, дакле! Требало је остати овде и делити нашу судбину.

СЛИКАР:

Леночка, молим те...!

ГЂА РОЖДЕСТВЕНСКИ:

Извините!... Ја се распричала!... А чај нам се хлади!

6. СЦЕНА – ЗАГРЕБ – СТАН КРЛЕЖИНИХ – КРАЈ 1927. ГОДИНЕ

КРЛЕЖА И БЕЛА У СТАНУ У ЗАГРЕБУ. ЈУТРО.

БЕЛА КОД СВОГ ТОАЛЕТНОГ СТОЧИЋА У СПАВАЋОЈ СОБИ, СЕДИ, ЧЕШЉА СЕ, ШМИНКА, СПРЕМА ЗА ИЗЛАЗАК ИЗ КУЋЕ, ИДЕ НА ПОСаО. КРЛЕЖА ПАКУЈЕ СТВАРИ У КОФЕР, ИДЕ НА ПУТ.

БЕЛА:

Живим за онај час када ћу чути позив преко разгласа у казалишту: Госпођа Крлежа нека изволи на сцену!

КРЛЕЖА:

А гдје ми је онај сиви шал...?

БЕЛА (ЗА СТОЧИЋЕМ):

Видиш да журим на посао, Мишко! (ИПАК УСТАЈЕ ОД СТОЧИЋА, НАГЛО)

КРЛЕЖА (УМИЉАВА ЈОЈ СЕ, ЊУШКА ЈЕ):

Човјек који свој крух својим рукама зарађује – моја Бела! Прво у књижницу?

БЕЛА ГА БЛАГО ОДГУРНЕ, ТРАЖИ ПО ОРМАНУ И НАЛАЗИ КАРИРАНИ ШАЛ.

БЕЛА:

А гдје друго до на рад?... Ма, какав сиви! Не можеш с њим у Београд! (СТАВЉА МУ КАРИРАНИ ШАЛ ОКО ВРАТА) Lass mich, bitte!... Herr Мирослав Крлежа!

КРЛЕЖА:

Имаш аудицију данас?

БЕЛА:

Не данас. Was habe ich gesagt? (Шта сам рекла?) Морам ући у стални ангажман казалишта како знадем и умијем!

КРЛЕЖА:

Поздрави госпођу Михичић. Захваљујући њеном течају глуме, имаћу своју баруницу Кастели – Глембај усред Загреба!